

ТЕМИ ОТ МЕДИИТЕ

10.03.2014 г.

Асоциация на индустриалния капитал в България в медиите

investor.bg

✓ Как минималният осигурителен доход влияе върху сивата икономика?

Анализ ще отчете каква би била реакцията на работодателите при евентуална отмяна на минималните осигурителни прагове

Асоциация на индустриалния капитал в България (АИКБ) стартира проучване за влиянието на минималния осигурителен доход (МОД) върху неформалната икономика като социално-икономическо явление.

Договарянето на минимален осигурителен доход е инструмент, който доведе до изсветляване на икономиката при своето въвеждане през 2003 г. Десет години по-късно неговата форма и роля трябва да бъдат оценени и осмислени, за да бъде еднозначно определен ефектът от тази мярка, смятат от бизнес организацията.

С оглед разнопосочните влияния, които минималните осигурителни прагове биха могли да имат върху неформалната икономика, при изследването ще бъдат потърсени отговори на редица ключови въпроси.

Сред тях са дали е валидна подкрепата на МОД като ефикасен инструмент за повишаване събираемостта на осигурителните вноски и гарантиране на финансовата стабилност на пенсионната система; дали МОД се отричат заради това, че деформират пазара на труда - затрудняват наемането на нискоквалифицирани работници, особено в регионите с ниска средна работна заплата, и узаконяват сивия сектор в трудово-правните и осигурителните отношения; необходимо ли е МОД да бъдат регионално диференцирани.

Основен въпрос е и каква би била реакцията на работодателите при евентуална отмяна на МОД - ще се приближат до осигуряване върху реални доходи или масово ще осигуряват върху минималната работна заплата.

Какво трябва да се направи при отмяна на МОД, за да се насърчи осигуряването върху реални доходи (например, да се криминализира укриването на осигуровки, да зачестят ревизии по аналог и т.н.) е друг въпрос, който ще бъде изследван.

Очаква се работодателите да бъдат по-позитивни към МОД като инструмент, ако той отчита икономическите, а не социалните параметри – ще се зачитат с по-голяма сила изменения и тенденции в: пазарните позиции на продуктите в бранша, на цената на суровините и материалите, на производителността на труда и т.н.

На основа на предстоящите проучвания ще бъде изготвено предложение за Система за договаряне на доходи и възнаграждения от труд, насочена към ограничаване на неформалната икономика, която ще спомогне за развитието на индустриалните отношения в посока по-гъвкав и ефективен пазар на труда.

Важни обществено-икономически и политически теми

[Вестник Труд](#)

✓ Първи поръчки за парите от фонд "Региони"

Общините вече започват подготовка за усвояването на парите, отпуснати им от бюджетния фонд "Региони". Осем от местните власти, получили част от 289-те млн. лв. от него, вече са обявили обществени поръчки по одобрените от кабинета проекти. Става въпрос предимно за ремонт на улици. Общата стойност на пуснатите поръчки е над 4,88 млн. лв. Най-голямата е на Карнобат - около 1 млн. лв.

Най-напреднала в процедурите е община Две могили. Тя е обявила два търга - за ремонт на площад и парк и на медицински център. Те са пуснати още в края на януари - седмици преди да стане ясно кои проекти получават пари от бюджета. Обяснението е, че договор със строителите ще има, при положение че местната власт вземе средства от "Региони".

Във фонда бяха заделени 500 млн. лв. от бюджета. 289 млн. лв. отидоха за проекти на общините, а останалите - на централната власт. Четирима кметове атакуваха разпределението на средствата в съда.

✓ България има добър потенциал да привлече производства

България е класирана на 7-о място от общо 15 държави, които имат потенциал да привлечат производствени дейности. Оценката е на световната консултантска компания "Кушман енд Уейкфийлд". При изготвянето на класацията се вземат предвид разходите за труд, достъпът до пазари, рискът от природни бедствия, цените на тока и на имотите. Не се уточняват критериите, по които са подбрани страните в класацията.

На първо място е Естония, следвана от Виетнам, Литва и Филипините. България е на трето място сред европейските държави. След нас са Унгария, Словакия и Чехия.

“Сред причините България да е напред в класацията са нивата на данъците, както и твърде niskият риск от природни бедствия като наводненията и снежните бури, които значително затрудниха Западна Европа през последната зима”, коментира пред “Труд” Владимир Гюрджиев от партньорската фирма на “Кушман енд Уейкфийлд” в България - “Фортон”. Според него друга причина за високия потенциал на България са niskите разходи за труд.

[Вестник Капитал Daily](#)

✓ Синдикатите предлагат по-високи осигуровки

Увеличаване на осигурителните вноски с поне два процентни пункта предлага КНСБ. Искането се подкрепя и от КТ “Подкрепа”. Предложението на синдиката е за вдигане на пенсионната вноска, която в момента е 17.8%, с 1 процентен пункт до 18.8%. Това би донесло допълнителни приходи в размер на 190 млн. лв. на година за бюджета на Националния осигурителен институт (НОИ). Увеличение също с 1 процентен пункт се предлага и за осигурителните вноски за фонд “Безработица”, които в момента са 1% от заплатата. Очакваният ефект по отношение на приходите също се оценява на 190 млн. лв. годишно.

В края на миналата година министърът на труда и социалната политика Хасан Адемов обяви, че се обсъжда в бъдеще увеличаване на пенсионните вноски. Той обаче уточни, че това може да стане само в условия на ръст на икономиката, тъй като в противен случай би натоварило както работодателите, така и работниците.

След обявяването на предложенията на синдикатите министърът коментира пред телевизия “Европа”, че не подкрепя подобна идея, и отхвърли възможността искането да бъде прието.

Бързо обсъждане

Идеята ще бъде обсъдена от експертна комисия към Националния съвет за тристранно сътрудничество в сряда. Ако бъдат приети, мерките ще доведат до увеличаване на осигурителната тежест до 24.3% от заплатата, като ще натоварят както работодателите (в момента те поемат 60% от вноските), така и работниците. На фона на непрекъснатото повишаване на минималните осигурителни прагове (а от началото на 2014 г. и на максималния) увеличаването на размера на осигуровките би принудило много от фирмите на съкращения. Същевременно намаляването на разполагаемия доход на служителите ще доведе и до свиване на потреблението.

От КНСБ мотивираха искането си с аргумента, че намаляването на осигурителните вноски в последните години е основната причина за дефицитите в бюджета на НОИ. “Ако искаме стабилна пенсионна система, трябва да се увеличат вноските. Световната банка препоръчва дори ръст с 6% на вноската за пенсия”, коментират от синдиката, пише в. “24 часа”.

Негативен ефект

Според експертите от финансовата институция обаче, макар и да доведе до запълване на фискалната дупка в пенсионната система, ефектът от подобно увеличение може да е негативен, тъй като то вероятно ще доведе до ръст на сивата икономика и до задълбочаване на проблемите на пазара на труда. В този смисъл препоръката в доклада на експертите от септември 2013 г. беше за увеличаване на вноските с 2 процентни пункта.

[Вестник Сега](#)

✓ Един осигурен вече издържа повече от един пенсионер

Пенсия да се получава не повече от 15 години, препоръчва Световната банка

НОИ извади поредната тъжна статистика, според която един осигурен у нас вече издържа повече от един пенсионер. Данните на осигурителния институт сочат, че работещите са с почти 600 000 повече от представителите на третата възраст. Но пък не малка част от заетите работят временно или на непълно работно време. Това означава, че внасят осигуровки върху суми, много под средния осигурителен доход и не за цяла година. След преизчисляване на броя на осигурените към пълна заетост се оказва, че той драстично намалява, показват цифрите на НОИ, с които “Сега” разполага. Негативната тенденция е от години, като само през 2008 г. условният брой осигурени на пълен работен ден успява леко да надвиши броя на пенсионерите. Тежката демографска ситуация не се е променила и през 2013 г., въпреки отчетените с над 50 000 повече осигурени.

През 2013 г. вноски са правили 2 710 502 души, от които 220 000 са се самоосигурявали. Година по-рано осигурените са били 2 659 190. В края на м.г. НОИ отчита 2.18 млн. пенсионери. Това означава, че т.нар. коефициент на зависимост, който отчита колко пенсионери се падат на 100 осигурени, е бил около 80%.

При преизчисляване на броя на осигурените с работно време, които са около 2.5 млн. души, на базата на 8-часов работен ден и цяла година заетост обаче те се оказват едва около 1.95 млн. При тези сметки двама работещи на четири часа, които получават по 300 лв., се броят за един с доход от 600 лв. Средният осигурителен доход на самоосигуряващите се пък е едва 443 лв., тъй като 90% от тях се осигуряват на минимум от 420 лв. Ако те се осигуряваха върху доход от 650 лв., колкото е средният за всички осигурени, същият принос към системата би дошъл от едва 140 000 души, вместо отчетените 220 000. Още 200 000 българи пък изобщо не се осигуряват, тъй като заетите в България според НСИ са около 2.9 млн.

Фактът, че стотици хиляди българи на практика се оказват осигурени на непълно работно време или изобщо не внасят пари в системата, потвърждава прогнозата на Световната банка, че около 30% от българите няма да имат пенсионни права през 2050 г., а още 20% ще могат да разчитат само на частична пенсия заради недостатъчен осигурителен стаж.

Преди дни Световната банка представи поредния си тежък доклад за пенсионните системи в страните от Нова Европа и Централна Азия, сред които е и България. В него се прогнозира, че без да бъдат предприети смели пенсионни реформи сега, може да се стигне до бъдещи съкращения на пенсионните обезщетения. Според банката повечето пенсионни системи вече са достигнали своята "зрялост" и е малко вероятно броят на осигурените лица да бъде разширен поради застои и спад на населението в трудоспособна възраст.

"Пенсионните системи вече не са в състояние да обещават все по-щедри компенсации на все по-нарастващ брой пенсионери. Увеличаването на продължителността на живота, резкият спад на раждаемостта и засилването на емиграцията допринесоха за поставяне под заплаха на достъпността на много пенсионни системи", твърди вицепрезидентът на СБ по въпросите на намаляването на бедността и икономическото управление Ана Ревенга.

В доклада се препоръчват реформи, които да доведат до получаване на пенсия единствено за периода, през който хората наистина не могат да работят. "Обикновено това е през последните 15 г. от живота им", обясняват експертите. През 2012 г. мъжете у нас са получавали средно пенсия 19 г. и 6 месеца, а жените - 25 г. За страните от двата изследвани региона мъжете получават средно пенсия 18 г., а жените - 23 г. и 6 месеца. Преди препоръките бяха да се достигне съотношение между осигурителен стаж и години за получаване на пенсия 2 към 1. Това означава, че при 40 години осигуряване пенсия може да се получава 20 г. Според статистическите данни очакваната продължителност на живот след 65 г. в България за мъжете е под 15 г., а за жените - малко над 20 г.

---МЕРКИ---

Освен да се повишава възрастта за пенсиониране, от Световната банка предлагат и насърчаване на по-дългото оставане на пазара на труда. Това според нейните експерти може да стане чрез осигуряване на възможности за постепенно пенсиониране, като например по-възрастните хора да работят на непълно работно време срещу частична пенсия, да се инсталират увеличителни стъкла върху компютърните екрани и да им се осигуряват ергономични столове. Всички тези удобства би трябвало да повишат производителността на труда на възрастните. Ефективното използване на застаряващата работна сила изисква и преразглеждане на системите за образование и обучение на възрастни.

✓ Стажове вече ще има само ако държавата и Европа дават пари за тях

Бюрократия и необосновано високи разходи ще спрат бизнеса да обучава младежи без опит

В бъдеще бизнесът ще обучава стажанти само ако има финансиране от бюджета или по европрограмите. Работодатели очакват да се стигне до сериозно блокиране на стажантските програми, след като парламентът приеме окончателно регламентирането на трудов договор с условие за стажуване, без да е взета предвид нито една от техните препоръки. Промените в Кодекса на труда вече минаха на второ четене през социалната комисия и се очаква да влязат скоро и в пленарната зала.

Според поправките работодателите трябва да плащат поне минимална заплата на обучаваните плюс осигуровки, да им дадат наставник, да водят сериозни бюрократични отчети за преминаването на стажа и пр. От становище на НОИ става ясно, че без промени в Кодекса за социално осигуряване размерът на осигуровката ще бъде върху минималния осигурителен праг за дейността, което в повечето случаи ще означава и осигуряване върху по-висок доход от минималната заплата, тъй като никой не обучава стажанти за нискоквалифициран труд.

Стажването е определено като полагане на труд под наставничество. А щом се полага труд с работно време и място, задължително трябва да има и някакъв вид договор. "Той може и да не е за стажуване, но някакъв контракт със стажанта, срещу който да се плащат възнаграждения и да вървят осигуровки, трябва да има", коментират юристите на социалното министерство. Според тях и досега безплатното обучение е било заобикаляне на законодателството и работодателите са търпели санкции, когато се установи това. С новите текстове просто се въвежда още един вид договор, който ще позволи на работодателите да кандидатстват по европроекти и програми, финансирани от бюджета, смята Стефка Лиманска от министерството. С тази цел още през 2013 г. бяха направени промени в Закона за насърчаване на заетостта.

Бизнесът принципно подкрепя въвеждането на договора за стажуване, тъй като това ще спре използването на стажанти като безплатна работна ръка. Ще гарантира и по-доброто качество на стажовете. Аргументът е, че щом трябва да се плаща, обучението няма да се води формално. Точно с препоръка от Европа да се вземат мерки за по-добро качество на стажовете от социалното министерство обясняват и въвеждането на новия вид трудов договор.

Повечето работодатели обаче смятат, че не може възнаграждението да е равно на минималната заплата, тъй като стажантският труд е по-нискоефективен, наставникът също не може да работи пълноценно за фирмата, а често стажът носи повече загуби, отколкото ползи на работодателя. От БСК например имат предложение възнаграждението да не е по-малко от 70% от минималната заплата. От там настояват също договор за стажуване да се сключва и с ученици, и със студенти, но това предложение на ГЕРБ не мина през социалната комисия. Становището на социалното министерство е, че училищните и студентските стажове са друг вид обучение, което трябва да се регламентира между учебните заведения и работодателите. Освен това непълнолетните имат и специална защита, която не им позволява да работят навсякъде и всичко. От КРИБ също настояват контракти да се сключват със студенти. Държат и да има възможност за договаряне стажването на част от периода да бъде безвъзмездно.

ЗАЩИТА

Парламентът е на път да приеме само предложенията на КНСБ, които настояха за въвеждането на стажантските договори. Идеята на синдиката е да се защитят трудовите и осигурителните права на младежите, за да се спре практиката трудът им да се използва безплатно, дори когато работят наравно с другите.

✓ Избираме данък или осигуровки

София. Гражданите и фирмите вече може да избират дали първо да платят данъците или осигуровките си. Плащанията на налози към бюджета от началото на март се извършват по 4 различни банкови сметки към съответната териториална структура на НАП. Първата сметка е за централния бюджет - по нея се превеждат всички задължения за ДДС; годишни и авансови вноски по ЗКПО, включително данъци при източника; данъка върху доходите на физическите лица и др. данъци. По сметката се превеждат и глоби и санкции, наложени от НАП, както и лихвите по просрочени задължения към централния бюджет. Втората банкова сметка е за социално-осигурителни фондове - за вноски за ДОО от осигурителите и самоосигуряващите се, включително лихвените плащания. Третата сметка е за вноски към здравната каса - за вноски за здравно осигуряване от осигурителите и самоосигуряващите се, включително лихвите. Четвъртата сметка е за вноски за допълнително задължително пенсионно осигуряване.

За всяка от четирите сметки важи принципът за погасяване първо на най-ранното по падеж задължение. Това правило важи за всеки отделен вид задължение (данък, осигурителна вноска и т. н.). Това означава, че ако има непогасени задължения за ДДС за три месеца и бъде внесена сума, която покрива само една от трите вноски, то тя ще погаси най-старото задължение. Същото е положението, когато има непогасени различни данъчни задължения, като корпоративен данък, данък върху доходите и ДДС.

Друга съществена промяна от началото на март е премахване на досегашния принцип при подадена декларация и наредено плащане, преди изтичането на крайния срок за това сумата по плащането да се визуализира като надвнесена до настъпването на падежа и да се обвързва със задължението едва при настъпване на крайния срок за плащане. Вече всяко наредено плащане, срещу което има задължение, се обвързва автоматично, без да се изчаква изтичането на крайния срок за плащане. За всеки отделен вид задължение (данък, осигурителна вноска и т.н.) се запазва въведеното от края на 2013 г. облекчение първо да се погасяват всички главници, а след това лихвите. Сроковете за плащане на налозите не се променят. Гражданите и фирмите могат да следят задълженията си и тяхното погасяване чрез електронните услуги на НАП, осигуряващи достъп през интернет до данъчно-осигурителната им сметка. Услугата на НАП за плащане на задължения с кредитни и дебитни карти чрез системата за онлайн разплащане Е-рау е актуализирана с новите банкови сметки.

Платежни документи

Попълването на платежните нареждания не се променя. В тях задължително, както и досега, трябва да се попълни информация за задълженото лице и наредителя, код за вид плащане и сумата с цифри и думи. Не е необходимо да се пише период, за който се отнася плащането, защото при постъпване на сумата, тя ще бъде обвързана със задължението с най-ранен падеж. Новото е само, че от началото на март вече съществува различен код за вид плащане за всяка от 4-ите банкови сметки. Кодовете за вид плащане са:

11 00 00 - за плащане на данъци (приходи на централния бюджет)

55 11 11 - за плащания за социално-осигурителните фондове към НОИ

56 11 11 - за здравни вноски (приходи към НЗОК)

58 11 11 - за вноски за допълнително задължително пенсионно осигуряване

Преходен период

За гражданите и фирмите, за които към началото на март в данъчно-осигурителната им сметка има надвнесени суми, е предвиден преходен период от 3 месеца, в който могат да подадат писмено заявление, в което да заявят към коя от новите 3 сметки (за данъци, за социално-осигурителни или за здравни вноски) да бъде насочен наличният остатък. Лицата, в чиито данъчно-осигурителни сметки към началото на март няма надвнесени суми, не се изисква подаването на заявления или контакт с НАП.

Най-често питате

1. Какво ще стане, ако в преводното нареждане е попълнен код за вид плащане, който не съответства на сметката?

Плащането към бюджета няма да бъде осъществено, тъй като всеки код за вид плащане трябва да отговаря на съответния приход в бюджета (данък, здравни и социални осигуровки, ДЗПО).

2. Какво означава на практика промяната на неизчакване на падежа?

Тази промяна дава право на лицата да погасяват задълженията си преди изтичане на крайния срок, което от своя страна дава право на избор (в рамките на определен период от време) кое задължение да бъде погасено. Този избор се осъществява чрез подаване на декларация. Например срокът за деклариране и внасяне на данък върху доходите на физическите лица (ДДФЛ), удържан от работници и служители, е 25-то число. Срокът за деклариране и внасяне на ДДС е 14-то число. Ако задълженото лице желае да плати задълженията за ДДФЛ преди ДДС, е достатъчно да подаде съответната декларация за ДДФЛ преди тази по ДДС и съответно да нареди необходимата сума. Така подадена на 3-то число декларация по ДДФЛ ще бъде погасена с преведена например на 4-то число сума, стига към този момент да не е подадена декларация по ДДС. Ако обаче са подадени и двете декларации и преведената сума не е достатъчна да погаси и двете задължения, ще се погаси първо сумата по декларацията по ДДС.

Месечните авансови вноски по ЗКПО се дължат до 15-то число на месеца. На първо число задължението се вписва в сметката и е готово за плащане. Ако задълженото лице желае обаче да плати първо ДДС, е достатъчно да подаде декларацията си по ДДС със срок за плащане 14-то число - в този случай първото постъпило плащане, ако не е в състояние да погаси и двете задължения, ще погаси ДДС.

3. Продължават ли да съществуват заявленията за приоритетно погасяване на вноски за ДОО и здравно осигуряване от самоосигуряващите се?

Да, запазват се правилата (познати от миналата година), по които самоосигуряващите се лица могат чрез подаване на заявление по образец да изберат кои задължения за здравни вноски и лични социално-осигурителни вноски желаят да погасят. Например, ако не са платени задължения на самоосигуряващо се лице за здравни вноски за 10 месеца, лицето може чрез заявлението да заяви, че иска да погаси само последните 3 месеца, независимо че падежите на тези задължения са по-късно от останалите.

investor.bg

✓ Инфлацията и търговският баланс на фокус през седмицата

БНБ ще проведе аукцион за продажбата на 10,5-годишни ДЦК за 50 млн. лв., а НСИ ще публикува данни за продажбите в промишлеността, строителството и търговията

През 2013 г. икономическият растеж в България е бил 0,9%. Това е четвърта поредна година на повишение на брутния вътрешен продукт (БВП) след свиването на икономиката с 5,5% през 2009 г. Кумулативният ръст за четирите години пък е 3,7%. През миналата година БВП възлезе на близо 78,2 млрд. лв., като на човек от населението се падат по 10 743 лв.

Миналата седмица управляващите направиха още едно предизборно обещание, макар че отрекоха идеята да е свързана с предстоящия вот. Министърът на труда и социалната политика Хасан Адемов каза, че при наличието на финансов ресурс ще се търси възможност надбавките за пенсионерите за Великден и Коледа да станат традиционни. Същевременно стана ясно, че се готви нов Закон за обществените поръчки.

В свой доклад Европейската комисия (ЕК) отчете, че основното предизвикателство пред нашата страна продължава да бъде процесът на възстановяване на пазара на труда. Според ЕК България все още има икономически дисбаланси, които, за успокоение обаче, не са прекомерни.

А ето кои ще бъдат акцентите от макроикономическия и корпоративен календар на страната през настоящата седмица:

В понеделник (10 март) Националният статистически институт (НСИ) ще публикува информация за продажбите в промишлеността, строителството и търговията за януари 2014 г.

Българската народна банка (БНБ) ще проведе аукцион за продажбата на 10,5-годишни държавни ценни книжа (ДЦК) с общ номинален размер от 50 млн. лв. На аукциона през януари бе постигната средна доходност от 3,74%, на този през декември миналата година - 3,56%, а през ноември – 3,55%.

В първия ден от новата седмица акционерите на Би Джи Ай Груп АД и на Петрол АД ще проведат своите общи събрания. 10 март пък е началната дата за търговия с права на Фонд за енергетика и енергийни икономии - ФЕЕИ АДСИЦ.

Във вторник (11 март) НСИ ще оповести предварителните данни за вътрешнообщностната търговия на България за декември 2013 г., както и данните за местата за настаняване за януари.

За този ден са насрочени общите събрания на Химснаб България АД и на Машстрой АД, което се намира в ликвидация.

В сряда (12 март) НСИ ще изнесе предварителните данни за вноса и износа на страната за първия месец на новата година. През 2013 г. износет нарасна с близо 7%, а вносът – с малко над процент.

Акционерите на Арко Тауърс АДСИЦ ще се съберат, за да проведат своето общо събрание.

В четвъртък (13 март) от националната статистика очакваме данните за инфлацията през февруари 2014 г. Понижението на индекса на потребителските цени, започнало през втората половина на 2013 г., се пренесе и в началото на 2014 г. Дефлацията през януари бе 0,2% на месечна и 2,2% на годишна база. Свиването на потребителските цени на годишна база бе шесто поредно.

В петък (14 март) НСИ ще публикува данните за товарния автомобилен транспорт за цялата 2013 г.

Последния ден от седмицата са избрали акционерите на Интеркапитал Пропърти Дивелопмънт АДСИЦ, за да проведат своето общо събрание.

[Списание Мениджър](#)

✓ Предимствата на България

България е изправена пред нелеката задача едновременно да гони развитие страни от Западна Европа и да се състезава за повече инвестиции и работни места със страните на Балканите. Докато първото е стремеж към определена цел, то второто е постоянна надпревара, в която е нужно да се използват силните характеристики на страната и да се подобряват слабите. Общият преглед на икономиката показва, че България се откроява с редица предимства, но същевременно има и много области, в които е нужна повече работа.

Валутен борд

Въвеждането на валутен борд се сочи като едно от най-големите постижения за стабилността на българската икономика през последните 15 години. Най-очевидният ефект от това е драстичното намаляване на валутния риск при търговия и инвестиции в страната. Всеки лев в нашето стопанство е обезпечен с евро, което създава допълнителна увереност у предприемачите, че няма да претърпят загуби от поевтиняване на валутата. Другите две страни в региона, които също могат да се похвалят с това, са Босна и Херцеговина, където също има валутен борд към еврото, и Гърция, която е част от Еврозоната. Последните няколко години на криза пролича колко важно е това предимство. Нека припомним случилото се в Унгария през първите три месеца на 2009-а, когато форинтът загуби около 16% от стойността си спрямо еврото. Същият спад беше регистриран и през последните пет месеца на 2011 г. Дори и сравнително стабилни икономики, като полската, претърпяха подобни сътресения, след като злотата се обезцени с близо 50% през втората половина на 2008 г. и началото на 2009 г.

Далеч по-значимият, но и по-рядко споменаван, ефект от въвеждането на валутен борд е промяната в банковата политика. Регулациите в сектора бяха затегнати, а представянето му е наблюдавано изкъсо. БНБ наложи консервативна политика, която едновременно с това бе съобразена с нуждите на икономиката – по-рестриктивна в годините на бурен растеж и по-мека в годините на слаб ръст. Поведението на търговските банки в страната също е доста консервативно, което им позволи по-лесно да понесат негативните ефекти от кризата. В момент на затегнати финансови условия трезорите в България не просто не изпитват затруднения да си набавят средства, а по-скоро чувстват глад за проекти, които да финансират. Т.е. докато в други страни търсенето на кредити надхвърля банковите възможности, то в България възможностите на банките са по-високи от търсенето.

Макроикономическа стабилност

Освен на стабилна валута и на стабилна банкова система България се радва и на сравнително висока икономическа стабилност. За това говори Индексът на глобална конкурентоспособност, който оценява макроикономическата среда в страната като 31. най-висока от 144 изследвани страни в света. Гърция се нарежда на 144. място по този показател. В регионален план – сред балканските страни България е на 1. място по този показател, а на 2. и 3. място са съответно Македония и Словения. Това се дължи в най-голяма степен на високия дял на спестявания като процент от БВП и ниският държавен дълг.

Високото ниво на спестявания – 25% от БВП през 2011 г., малко под тези в Австрия, означава, че населението е склонно да отложи настоящото потребление. Колкото по-високи са спестяванията в една страна, толкова по-високо може да бъде очакваното увеличение на потреблението в бъдещи периоди. С други думи по-високите спестявания в България в сравнение със страните от региона са предпоставка за по-висок ръст на потреблението в сравнение с този в съседните страни. Това е още по-важно на фона на това, че страната е четвъртият по големина пазар в региона след Гърция, Турция и Румъния.

Друга силна страна на България е значително по-доброто състояние на публичните финанси - ниското ниво на публичен дълг и сравнително нисък бюджетен дефицит.

Гъвкав пазар на труда

Индексът на глобална конкурентоспособност определя пазара на труда у нас като най-гъвкав в региона. Измерването му е базирано както на социологически проучвания, така и на статистически данни. Последните показват, че България има едни от най-ниските разходи за освобождаване на заетите, заедно с Румъния и Сърбия, а участието на жените на пазара на труда е второто най-високо след Словения. По-голямото участие на жени на пазара на труда увеличава заетостта в страната, а от там и финансовите възможности на населението. От друга страна ниските разходи за освобождаване на заетите позволяват на частния сектор гъвкавост и работа с най-добрите специалисти в сферата.

Започване на бизнес и регистриране на имущество

Друго изследване, този път на Световната банка – Doing Business, отрежда 4. място на България по този показател след Македония, Сърбия и Словения. За да открие ново дружество с ограничена отговорност, един предприемач трябва да премине през 4 процедури и да заплати съответните такси, които възлизат на около 1,1% от дохода на човек от населението. Това отнема по-малко от 4 седмици, а първоначалният капитал е 2 лв. Въпреки че България не е в челна позиция по този показател в региона, тя притежава други предимства. В сравнение с Македония и Сърбия, страната е член на ЕС, което спомага за по-лесното движение на капитали, стоки и услуги. В сравнение със Словения почасовите разходи за труд в България са около 5 пъти по-ниски. С други думи започването на бизнес в страната става сравнително бързо, разходите за труд са значително по-ниски в сравнение с други страни от ЕС, а същевременно има достъп до единния европейски пазар.

При регистрирането на имущество картината е малко по-различна. То е сравнително бързо – отнема малко над две седмици, но административните разходи за това са високи. Регистрацията е по-бърза само в Сърбия и Турция, а в Македония процедурите са по-малко. И в трите страни обаче разходите за регистрирането на имущество са близки или по-високи в сравнение с България.

Промените в България са бавни и мъчителни

От изследванията става ясно, че основните предимства на България в регионален план са стабилните икономика, паричната и банкова система. Това не е никак малко, особено на фона на проблемите в Гърция и спасителните заеми, които Босна и Херцеговина, Сърбия и Румъния бяха принудени да вземат от МВФ. Наблюдава се подобрене при пазара на труда в посока увеличаване на гъвкавостта му и плахи опити за укрепване на бизнес средата. Всичко това обаче става твърде бавно и мъчително и съдейки по международните класации България изостава в редица отношения спрямо останалите страни на Балканите. Такива например са работа на институциите, плащането на данъци, външна търговия.

След икономическата криза в региона от 2009 г. е нужна не само политическа воля за провеждане на реформи. Структурата на българската икономика се променя, какъвто процес тече и в международен план, а това създава и потребност от нови политики, а не просто претопляне на стари такива. Нужен е нов подход към бизнеса, който няма нужда от повече помощи, а от по-малко пречки.